

COLOF**Batı Afrika'da bölge
ve eski bir devlet.**

Senegal ve Gambia nehirleri arasındaki bölgede Valo, Cayor, Baol, Sine, Salum ve Dimar ile Bambuk'un bir bölümünü içine alan Colof Devleti buradaki yerli Voloflar tarafından kurulmuştur. Colof'un tarihi hakkında fazla bilgi yoktur. Bir rivayete göre, Hz. Peygamber'in soyundan geldiği söylenen ve Ebü'd-Derdâ diye de anılan Ebü Bekir b. Ömer adında bir kişi 1200 yıllarında Senegal'e gelerek buraya yerleşmiş ve bölgede İslâm dinini yaymıştır (İA, III, 221). Onun ahfadından olduğuna inanılan Ndiadiane Diaye XV. yüzyılda Colof'u Tekrür Devleti'nin hâkimiyetinden kurtarmış ve Valo, Baol, Sine ile Salum'u da topraklarına katarak güçlü bir devlet haline getirmiştir. Fakat sonraları Bur ba Colof adı verilen bölge yöneticileri arasında çatışmalar çıkmış ve bu durum devletin siyasî bütünlüğünün bozulmasına ve bazı eyaletlerin merkezden kopmalarına yol açmıştır. XVI. yüzyılda önce Baol ve Cayor, başşehirleri M'Bour olmak üzere bağımsız bir krallık haline gelmişler, muhtemelen ardından da Valo ve Bayor merkezden ayrılarak devletin parçalanmasına sebep olmuşlardır.

Colof ile Avrupalılar arasındaki ilişkiler XV. yüzyılın ortalarına doğru başlamışsa da ilk defa Fransızlar 1638'de buraya gelip yerleşmişler ve daha sonra Senegal nehri boyunca içerilere doğru ilerleyerek kabileler üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışmışlardır. Kabile reisleriyle yaptıkları anlaşmalarla bölgeyi sömürgeleştirmeyi başaran Fransızlar 1890'da Colof'un tamamına hâkim olmuşlardır. 1960'a kadar Fransız sömürgesi olarak kalan bölgenin bu tarihte büyük bir kısmı iki yıl önce bağımsızlığını kazanan Senegal'e, diğer kısmı da daha sonra bağımsızlığını elde eden Gambia'ya verilmiştir.

Colof'a İslâmîyet'in ne zaman ulaştığı kesin olarak bilinmemekte, ancak XV. yüzyılın ortalarına doğru bölgeye gelen Ca da Mosto bölgedeki yerlilerin müslüman olduklarını haber vermektedir. Yine bu yüzyıla ait kaynaklar buradaki din adamlarının kuzeydeki müslüman bölgelerden geldiklerini, özellikle camilerde ve ayrıca eyaletlerdeki idarecilerin

yanlarında görev yaptıklarını bildirmektedir. Ancak idarecilerin maiyetinde müslüman din adamları bulunmakla birlikte halkın tamamı İslâmîyet'i kabul etmiş değildi ve iç kesimlerde yaşayanlar kısmen bugün de olduğu gibi mahallî inançlara bağlı idiler. XVIII-XIX. yüzyıllarda müslüman ve putperest idarecilerle bölgeyi sömürgeleştirmeye çalışan Fransızlar arasında şiddetli çatışmalar meydana gelmiş ve sonuçta İslâmîyet bölgenin büyük bölümüne hâkim olmuştur. Bugünkü Voloflar'ın çoğunluğu müslüman, Dakar, Gore ve Banjul gibi sahil şehirlerinde oturan küçük bir bölümü hıristiyan ve kırsal alanlarda yaşayanların bir bölümü de putperesttir.

Volof müslümanları arasında Ticâniyye, Kâdiriyye ve Ahmedü Bamba'nın Müridiyye tarikatları yaygın olup toplumun ekseriyeti bu tarikatlara mensuptur. Bugünkü Voloflar'ın çoğu çiftçi olmakla birlikte şehirlerde oturanlar ithalât, ihracat yapmakta ve resmî müesseselerde çalışmaktadır. Konuştıkları dil Nijer-Kongo grubuna dahildir ve bölgede ticaret dili olarak gelişmiştir.

Son yıllarda radyo, televizyon, sinema vb. kitle haberleşme vasıtaları ve eğitimin etkisiyle Volof toplumu Batılılaşma yönünde büyük bir sosyal değişim içerisine girmiştir; bu durum aile yapısında olduğu gibi kabile yapısında da önemli değişikliklere yol açmıştır.

Colof

BİBLİYOGRAFYA :

J. D. Fage, *A History of West Africa*, Cambridge 1969, s. 36-37; P. B. Clarke, *West Africa and Islam*, London 1982, s. 33-34; M. Hiskette, *The Development of Islam in West Africa*, London 1984, s. 138; David P. Gamble, "Wolof", *Muslim Peoples* (nşr. Richard V. Weekes), Westport-Connecticut 1984, II, 856-861; J. Spencer Trimmingham, *A History of Islam in West Africa*, Oxford 1985, s. 45-47, 174-177, 227-228; E. Destaing, "Colof", *IA*, III, 221-223; R. Cornevin, "Djolof", *EJ²* (Fr.), II, 581-582; *The Illustrated Encyclopedia of Mankind*, London 1978, XIV, 1869-1871.

DAVUT DURSUN

COMCEC

**İslâm Konferansı Teşkilâtı
Ekonomik ve Ticarî İşbirliği
Dâimi Komitesi'nin kısa adı
(bk. İSLÂM KONFERANSI TEŞKİLÂTI).**

**CONCORDANCE et INDICES
de la TRADITION MUSULMANE**

(bk. el-MU'CEMÜ'İ-MÜFEHRES
li-ELFÂZİ'İ-HADİSİ'n-NEBEVİ).

CORBIN, Henry Eugénie

(1903-1978)

**İslâm düşüncesi
ve özellikle İslâm-İsmâiliyye felsefesi
üzerinde yaptığı araştırmalarla tanınan
Fransız şarkiyatçısı.**

14 Nisan 1903'te Paris'te doğdu; Normandiyalı Katolik bir aileye mensuptur. St. Maur Papaz Okulu ile Paris Katolik Enstitüsü'nde okuduktan sonra skolastik felsefe alanında lisans eğitimi görmek üzere 1923 yılında Sorbonne Üniversitesi'ne bağlı Ecole Pratique des Hautes Etudes'e girdi. Burada Ortaçağ felsefesi uzmanı ünlü bilgin Etienne Gilson'un "Ortaçağ'da Latin İbn Sînâcılığı" konulu derslerine devam etti ve "eşsiz, karşılaştırılabilecek benzeri bulunmayan" şeklinde nitelendirdiği bu derslerden fazlasıyla etkilenerek ileride yapacağı felsefe ve İslâm felsefesi araştırmalarında Gilson'un metodunu kendine model aldı.

Yunanca, Latince, Almanca ve Rusça bilen Corbin, yüksek öğrenimi sırasında hocası Gilson'un tavsiyesi üzerine Ecole des Langues Orientales Vivantes'a kaydoldu ve burada Arapça, Farsça, Türkçe okudu. Aynı zamanda ünlü felsefe tarihçisi Emile Brehier'nin Plotin ve upanişad yazmaları üzerine verdiği dersle-

CORBIN, Henry Eugénie

re devam ederken de Hint felsefesinin Plotin üzerindeki etkisini daha yakından ve sağlıklı biçimde inceleyebilmek için Sanskritçe öğrenmeye başladı. Bir ara hocalarından meşhur şarkiyatçı Louis Massignon'a, bir felsefe öğrencisi olarak Arapça öğrenmek istemesinin asıl sebebinin felsefe ile tasavvuf arasındaki ilişkiye dair kafasında beliren sorulara cevap aramak olduğunu ve Almanca yazılmış küçük bir makalede Sühreverdi (el-Maktûl) diye birisinin görüşlerinden söz edildiğini söylemesi, İran'dan yeni dönmüş olan Massignon'un da ona beraberinde getirdiği Sühreverdi'nin *Hikmetü'l-ışrâk* adlı eserinin şerhleriyle birlikte yapılmış bir taş baskısını vermesi üzerine içinde İslâm düşüncesine karşı büyük bir ilgi doğdu ve bu konudaki çalışmaları hayatı boyunca sürdürdü.

1929'da tahsilini bitiren Corbin Bibliothèque Nationale'de çalışmaya başladı ve kısa bir süre için İspanya'ya giderek ünlü Escorial Kütüphanesi'nde araştırmalar yaptı. 1930-1931 yıllarında Fransa'da ve iki defa gittiği Almanya'da Henrik Samuel Nyberg, Hellmut Ritter, Rudolf Otto, Rabindranath Tagore, Karl Loewith, Albert-Marie Schmidt, Henri Jourdan, Alexandre Kojevnikoff (Kojève), Bernard Grehuysen ve Heidegger gibi ünlü ilim adamı ve filozoflarla tanışma imkânı buldu. Bu arada beş arkadaşıyla birlikte *Hic et Nunc* adlı sadece altı sayı devam eden bir dergi çıkardı; 1934'e kadar da *Revue critique*'in sekreterliğini yaptı. 1932 yılında Gazzâlî ile Hallâc-ı Mansûr'u karşılaştıran bir seminer hazırladı ve tekrar Almanya'ya, arkasından İsveç'e giderek buralarda Karl Barth, Paul L. Landsberg ve George Dumézil gibi ünlü kişilerle tanıştı. 1933'te Sorbonne Üniversitesi'nin öğretim üyelerinden Maurice Leenhardt'ın kızı ile evlendi. Eşi Stella kulağı az işiten Corbin'in bu eksikliğini sürekli yardımlarıyla telâfi etmeye çalışmıştır. Evlendiği yıl *Le Semeur* adlı bir dergi çıkardı ve Sühreverdi üzerine yaptığı ilk araştırmasını *Les Recherches philosophiques* isimli dergide yayımladı. 1934'te Société Asiatique'in üyeliğine seçilen Corbin, 1935 yılında Bibliothèque Nationale tarafından altı ay kadar Berlin'de çalışmakla görevlendirildi; arkasından *Hermes* ve *Mesures* adlı dergilerin yayın sorumluluğunu üstlendi. 1937'de Ecole Pratique des Hautes Etudes'de Alexandre Koyre'ye vekâlet etti; 1939'da da Luther'in *Herméneutique*'i üzerine ders verdi ve bu arada André Duppont'un *Ârâ-*

mîce-Süryânîce kurslarına devam etti. 1940'ta İstanbul'daki Fransız Arkeoloji Enstitüsü'nde misafir araştırmacı olarak bulunurken II. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine burada kaldı ve enstitünün yöneticiliğini üstlendi; bu arada Sühreverdi külliyatını hazırlamaya başladı. 1945'te İran'a geçti ve Tahran'daki Fransız-İran Enstitüsü'nün bünyesinde bir İranoloji bölümünün açılması için çalışmalar yaptı.

1949'da Fransa'ya dönen Corbin, İsveç'nin Ascona şehrinde Olga Fröbe-Kapteyn tarafından tertip edilen ve dünyanın her yerindeki teosofik-gnostik fikirleri benimsemiş bilgin ve düşünürleri yılda bir defa bir araya getirmeyi amaçlayan, ayrıca verilen tebliğleri *Eranos-Jahrbuch* adıyla bir yıllık halinde yayımlayan Cercle Eranos toplantısında "İran'da Hermetizmin ve İrşadın Hikâyesi" konulu bir konferans verdi ve o yıldan itibaren ölümüne kadar her yıl bu toplantılara katıldı. 1953'te İbn Sinâ hakkında konuşma yapmak için İtalya'ya gitti, 1954'te İbn Sinâ'nın ölümünün 1000. yılı münasebetiyle Tahran'da düzenlenen milletlerarası kongreye katıldı ve aynı yıl Louis Massignon'un emekli olması üzerine bizzat onun tavsiyesiyle Ecole Pratique des Hautes Etudes'ün Din Bilimleri Bölümü'ne bağlı bulunan İslâmî Araştırmalar kısmının başkanlığına getirildi.

1955 yılında Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından Fransız-İran Enstitüsü'nün İran'la ilgili yayınlar bölümü başkanlığına tayin edilen Corbin, 1973'e kadar sürecek olan bu görevi dolayısıyla her yıl ocak-haziran döneminde Paris'teki derslerine devam ederken sonbaharı Tahran'da geçirdi ve diğer çalışmalarının yanında Tahran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde İslâm felsefesi ve ilâhiyatı okuttu. 1956'da Roma ve Paris'te konferanslar verip *La Table ronde* adlı dergide çeşitli yazılar yayımladı. 1958 yılında Tahran Üniversitesi tarafından kendisine şeref doktorluğu pâyesi verildi. 1962'de Amerika Birleşik Devletleri'nde bir kongreye katıldı ve aynı yıl Cercle Eranos'un danışman üyeliğine seçildi. 1970 yılını da daha önceki yıllar gibi Avrupa'nın başlıca üniversitelerinde konferanslar vererek geçirdikten sonra Meşhed'e gidip *Anthologie des philosophes iraniens depuis le XVIIe siècle jusqu'à nos jours* adlı serinin hazırlık çalışmalarına katıldı. 1974'te emekliye ayrıldı ve Robert de Chateaubriant,

Gilbert Durand, Antonie Faivre, Richard Stauffer ile birlikte Kudüs'te Saint Jean Üniversitesi'ni kurarak ölümüne kadar bu üniversite ile Ecole Pratique des Hautes Etudes'deki konferanslarına ve İran'daki çalışmalarına devam etti; ayrıca emekliliğinin arkasından Nicolas Berdiaev Kurumu'nun başkanlığını da yürütmeye başladı. 1977'de Seyyid Hüseyin Nasr'ın yönetiminde Tahran ve Mc. Gill üniversitelerinin ortak girişimiyle kendisi için *Mélanges offerts à Henry Corbin* adlı bir armağan kitabı çıkarıldı. 1978 yılı Ocak ayında Kudüs Saint Jean Üniversitesi'ndeki beşinci yıllık konferansını veren Corbin temmuzda İskoçya'ya gitti; Paris'e dönüşünde 7 Ekim 1978'de öldü.

Eserleri. Corbin, çok titiz araştırma ve inceleme mahsulü olan kitap ve makaleleriyle XX. yüzyıl şarkiyatçılığının en önde gelen isimlerinden biri sayılmakla birlikte eserlerinin çoğunda, özellikle *Histoire de la philosophie islamique*'te neredeyse İslâm düşüncesindeki gelişmeyi tamamen İran kültürüne ve İsmâiliyye felsefesine irca edecek derecede sübjektif davrandığı gerekçesiyle birçok müslüman ve Batılı araştırmacı tarafından tenkit edilmiştir. Nitekim bu ön yargılı yaklaşımının bir sonucu olarak çok defa zorlamalarla bâtinî ve gnostik yorumlar yaptığı, aşırı ve mesnetsiz te'vilere yöneldiği, birçok Sünnî veya tarafsız düşünürü Şîr-İsmâilî göstermeye çalıştığı kolaylıkla göze çarpar. Sayıları 300'e yaklaşan kitap, makale, ansiklopedi maddesi, metin neşri, tercüme vb. çalışmalarında Sühreverdi'nin çok belirgin tesiri görülür. En önemli eserleri şunlardır: 1. *Les Arts de l'Iran, l'ancienne Pers et Baghdâd* (Paris 1938). 2. *Sohrawardî, fondateur de la doctrine illuminative (ishrâqi)* (Paris 1939). 3. *Les Motifs zoroastriens dans la philosophie de Sohrawardî* (Tahran 1946). 4. *Avicenne et le récit visionnaire* (Tahran-Paris 1954 [İngilizce'si: *Avicenna and the Visionary Recital*, trc. W. R. Trask, New York 1960, Dallas 1980]). Corbin bu eserde, İbn Sinâ'nın *Hay b. Yakzân, Risâletü't-ıyâr, Selâmân Ebsâl* adlı hikâyelerinden hareketle irfanî bilginin temellerini araştırmaya çalışmıştır. 5. *L'Imagination créatrice dans la soufisme d'Ibn Arabî* (Paris 1958 [İngilizce'si: *Creative Imagination in the Sûfism of Ibn Arabî*, trc. R. Manheim, Princeton 1969, 1970]). Eserde tasavvufun en parlak temsilcisinin Gazzâlî değil, "ezelî hikmet" (sophia aeterna) gele-

neğine bağlanan ve ilâhî aşkın felsefesini yapan İbnü'l-Arabî olması gerektiği ileri sürülmüş, İbnü'l-Arabî ile Sühreverdî felsefeleri arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur. 6. *Terre céleste et corps de résurrection: De l'Iran mazdeen à l'Iran shi'ite* (Paris 1961 [2. edisyonu: *Corps spirituel et terre céleste*, Paris 1979; İngilizcesi: *Spiritual Body and Celestial Earth*, trc. N. Pearson, Princeton 1977)). Bu eserde antik gnostisizmin ve bâtnî yorumların sistematiği kurulmaya çalışılmış, Hıristiyanlık'taki herçin sembolik yorumları ile İsmâîlîlik'teki te'vil birleştirilerek aynı menşee irca edilmiştir. 7. *Histoire de la philosophie islamique* (Paris 1964; *Encyclopédie de la Pléiade* serisinden *Histoire de la philosophie* [I, 1048-1197, Paris 1969]). Corbin'in S. Hüseyin Nasr ve Osman Yahyâ'nın katkılarıyla hazırladığı eserde İslâm düşüncesi tarihinin başlangıcından İbn Rüşd'ün ölümüne kadar (595/1198) olan dönemi incelenmiştir. Müellif hazırlamayı planladığı II. cildin geniş bir özetini, *Encyclopédie de la Pléiade* serisinden çıkan *Histoire de la philosophie*'nin III. cildinde (s. 1067-1183) "La Philosophie islamique depuis la mort d'Averroes jusqu'à nos jours" başlığıyla neşretmiştir (Paris 1974). *Histoire de la philosophie islamique*'in I. cildi Esedullah Mübeşşirî tarafından Farsça'ya (Tahran 1358 hş.), Nusayr Mürüvve ve Hasan Kâbisî tarafından Arapça'ya (Beyrut 1983), Hüseyin Hatemi tarafından da Türkçe'ye (İstanbul 1986) tercüme edilmiştir. 8. *En Islam iranien: Aspects spirituels et philosophiques* (I-II, Paris-Tahran 1971; III-IV, Paris-Tahran 1973). Dört ciltlik bir seriden oluşan eserde İran Şîr düşüncesiyle İsmâîlî teosofisinin nasıl birleştiğini göstermeye çalışmıştır. İlk ciltte (Paris-Tahran 1971) On İki İmam Şîlîği'ni konu eden müellif, bu mezhebin inanç esaslarının Sünnî akideden ayrıldığı noktaları göstererek gnostik yorumlar yapar. Aynı yıl neşredilen II. cilt Sühreverdî ve İran İsrâkîliğine ayrılmış, III. cilt ise (Paris-Tahran 1973) Rûzbihân-ı Baklî, Haydar el-Âmülî, Ali İsfahânî ve Alâüddeve-i Simnânî gibi İranlı sûfilere tahsis edilmiştir. Aynı yıl yayımlanan IV. ciltte XVII. yüzyıl İsfahan okulu ile (Sadreddîn-i Şîrâzî, Mîr Dâmâd, Kâdî Saïd Kummî) XIX. yüzyıl Şeyhî (Şeyh Ahmed el-Ahsâî) okulu tanıtılmaktadır (Corbin'in çok sayıdaki makale ve metin neşirlerinin listesi için bk. *Mélanges offerts à Henri Corbin* [nşr. Seyyed Hossein Nasr], Tahran 1977, s. III-XXXII).

BİBLİYOGRAFYA :

Mélanges offerts à Henry Corbin (ed. Seyyed Hossein Nasr), Tahran 1977, s. III-XXXII, 1-102; Necib el-Akîfî, *el-Müsteşrihün*, Kahire 1980, I, 318-320; *Cahiers de l'Herne-Henry Corbin* (ed. Ch. Jambet), Paris 1981; Bedevî, *Meusû'a-tü'l-müsteşrihîn*, s. 335-339; Muhsin Mahdi, *Orientalism and the Study of Islamic Philosophy*, Oxford 1990, s. 91-94; Y. Richard, "Henry Corbin", *Slr*, VIII (1979), s. 151-154; C. H. Fouchecour, "Henry Corbin", *JA*, sy. 3-4 (1979), s. 231-237; J. L. Vieillard-Baron, "Henry Corbin", *Etudes philosophiques*, Janvier-Mars, Paris 1980, s. 73-89; Dâryûş Şâyegân, "Sevr ü Sü-lûk-i Corbin ez Heidegger tâ Sühreverdî", *İrannâme*, VII/3, Tahran 1989, s. 461-492; VIII/4 (1989), s. 584-616.

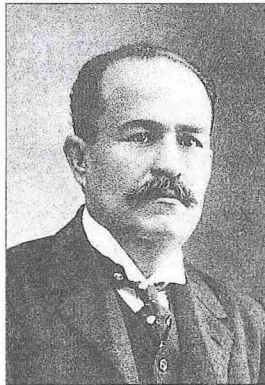
H. BEKİR KARLIĞA

CORCİ ZEYDÂN

(جرجی زیدان)

Corcî b. Habîb Zeydân
(1861 - 1914)Son devir Arap tarihçisi,
edip ve gazeteci.

14 Kasım 1861'de Beyrut'ta Ortodoks mezhebine mensup fakir bir hıristiyan ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlyas Hürî, Şevâm ve Muallim Zâhir medreselerinde gördüğü ilk tahsilinin ardından (1866-1872) küçük bir lokanta işletem babasının yanında çalışmaya başladı. Birkaç yıl sonra gece öğretimi yapan bir okula devam ederek kısa zamanda İngilizce'yi öğrendi. 1881'de Beyrut'taki Amerikan Protestan Koleji'ne (el-Medresetü'l-külliyeye) kaydoldu; fakat bir süre sonra meydana gelen boykota katıldığı için kolejden uzaklaştırıldı. Bu okuldaki tıp tahsilinden edindiği bilgiyle imtihan vererek eczacı diploması aldı. Daha sonra Kahire'ye giderek Kasrül-aynî Tıp Medresesi'ne girdi; ancak bu tahsilin çok uzun olması ve içinde bulunduğu maddî imkânsızlıklar sebebiyle okulu bırakmaya mecbur kaldı ve kendisini edebiyat, tarih, dil konularına verdi. 1884'te ez-

Corcî
Zeydân

Zamân gazetesinde çalışmaya başladı. Aynı yıl Gordon Paşa'yı kurtarmak üzere Sudan'a gönderilen İngiliz kuvvetlerine tercüman olarak katıldı. 1885'te Beyrut'a dönünce el-Mecmau'l-ilmiyyü'ş-Şarkî'nin faal üyeliğine seçildi. Daha önce öğrendiği İngilizce, Latince, Fransızca ve Almanca'nın yanı sıra burada İbrânîce ve Süryânîce'yi de öğrendi. Bu sıralarda *el-Elfâzü'l- Arabiyye ve'l-fel-sefetü'l-luğaviyye* adlı ilk eserini yayımladı (Beyrut 1886). Son derece faal fakat istikrarsız bir kişi olan Corcî Zeydân 1886'da İngiltere, Fransa ve İsviçre'yi içine alan bir seyahate çıktı; buralardaki ilmî müesseseleri, müzeleri ve âlimleri ziyaret edip incelemelerde bulundu. Beyrut'ta Amerikan misyonerlerinden aldığı Batı kültürü ve metodunun yanı sıra bu seyahatte özellikle İngiltere'de Avrupa oryantizmini yakından tanıma fırsatını buldu. Aynı yıl Mısır'a döndükten sonra 1888'in başlarına kadar *el-Muhtetaf* gazetesinde, ardından da iki yıl süreyle Rum Ortodoks cemaatine ait el-Medresetü'l-Ubeydiyye'de yöneticilik yaptı. 1892'de, hayatının sonuna kadar çalıştığı ve birçok makalesini yayımladığı *el-Hilâl* dergisini çıkarmaya başladı. Jön Türkler'i destekleyen siyasî tavrı sebebiyle Osmanlı topraklarına ancak Meşrutiyet'ten sonra girebilen Corcî Zeydân, bazı tartışmalara da konu olan Kahire Üniversitesi'ndeki öğretim üyeliği görevinden alındıktan kısa bir süre sonra 21 Temmuz 1914'te Kahire'de öldü.

Arap edebiyatında yeni akımın önemli şahsiyetlerinden biri ve iyi bir gazeteci olan Corcî Zeydân özellikle tarih, Sâmi dilleri ve mukayeseli dil bilimi konularında Batı metoduna uygun eserler vermiştir. Yazılarında şarkiyatçıların İslâm'a bakış açısının tesirleri açık bir şekilde görülür. Batıcı aydın yetiştirme merkezleri olan misyoner okullarından Amerikan Protestan Koleji'nde öğrenim görmüş bir kişi olarak Corcî Zeydân, kültürel bir uyanış sağlamak için Batı kültürünü Araplar'a aktarmayı amaçlamış, İslâm ve Arap tarihini şarkiyatçıların bakış açısıyla inceleyip tahlil etmeye çalışmıştır. İlk İslâm tarihçilerinin olayları sadece nakletmekle yetinip bunların altında yatan sebepleri araştırmadıklarını belirterek onları tenkit eden Zeydân'a göre bir milletin gerçek tarihi savaş ve fetihler tarihi değil kültür ve medeniyet tarihidir. Onun gayesi, geleneksel tarih kitaplarını gözden düşürmek, İslâm tarihini incelerken dini ikinci plana iterek